

A gépkocsi szállítószárlalj és a hadosztályraktárak harckészültségbe helyezésének és mozgósításának tapasztalatai

Kovács Ferenc ezredes és Kovács István alezredes

A háború kirobbanásának különböző módjai megkövetelik a csapatoktól — így a hadosztály hadtápegységektől is —, hogy már a készenlét időszakában megfelelő tervekkel rendelkezzenek a harckészültségbe helyezés és mozgósítás feladatainak végrehajtásához. E fontos feladat eredményes megoldása érdekében került sor az egyik magasabbegység gépkocsi szállítószárlaljánál és a hadosztályraktáraknál bemutató foglalkozás levezetésére.

A bemutató foglalkozás tárgyát képezte a gépkocsi szállítószárlalj, a hadosztályraktárak harckészültségbe helyezése, mozgósítása tervezésének és végrehajtásának rendje.

A bemutató foglalkozás céljának meghatározásánál a következőkből indultunk ki: — a csapatoknál szervezeti változások történtek: — sok új technika került az egységekhez; — új kiképzési rendszer került bevezetésre. Mindezek szükségessé tették a tervek egyes részeinek átdolgozását, a feladatok végrehajtása rendjének új rendszer szerinti begyakorlását. Az előzőek szem előtt tartásával a bemutató foglalkozás alapvető céljaként határoztuk meg, hogy a beállt helyzetnek megfelelően rámutassunk a tervek kidolgozásának új területeire, bemutassuk a raktári anyagok málházásának egy célszerű változatát, felhívjuk a figyelmet a tervező és végrehajtó munkát befolyásoló tényezőkre.

A bemutató foglalkozás, a célkitűzéseknek megfelelően magába foglalta az alábbi oktatási kérdéseket:

— a harckészültségbe helyezés és mozgósítás tervezésének, gyakorlati végrehajtásának meghatározó tényezőit;

— a mozgókészletek többlépcsős málházásának és elszállításának rendjét;

— a gépkocsi szállítószárlalj törzs és a hadosztályraktárak parancsnoka közötti együttműködés területeit;

— a hadosztályhadtáp ellátásba történő beavatkozásának lehetőségeit a harckészültségbe helyezés és mozgósítás végrehajtásának tükrében.

A bemutató foglalkozást megtekintették a seregtest alárendeltségébe tartozó magasabbegység parancsnok hadtáphelyettesek, hadtáp törzsfőnökök.

A bemutató foglalkozást a seregtest parancsnok hadtáphelyettes vezette.

I.

A harckészültségbe helyezés és mozgósítás tervezését, harckészültségi feladatok gyakorlati végrehajtását meghatározó tényezők

A harckészültségi és mozgósítási tervek kidolgozásának rendjét különböző utasítások, parancsok határozzák meg. Az utasítások követelményei, valamint az adott egység, alegység elhelyezési körülményei, személyi, technikai feltöltöttsége a tervek tartalmát befolyásolják. Ilyen objektív tényező a bemutatót végrehajtó hadtápegységeknél az, hogy a személyi állomány feltöltöttsége 30—33%-os, a gépjárműpark 40—42%-os, a hadosztály raktárak zárt anyagainak megalakítottasága 100%-os. Ebből adódott az, hogy terveikben az első lépcsőben elvonuló állomány és elszállítandó anyagok mellett teljes részletességgel ki kellett dolgozniuk a mozgósításra lebiztosított állomány fogadásának, beöltöztetésének, alkalmazásának, a bevonuló gépjárművek átvételének, elosztásának, a visszamaradt anyagok felmálházásának, a teljes második lépcső elvonulásának rendjét.

A két hadtápegység rendeltetésénél fogva hivatott a megalakított készletek tárolására, illetve azok szállítására. Ebből eredően a gépkocsi szállítószázalaj tervében meghatározó jelleggel bír az egyes anyagi készletek szállításához biztosított gépkocsik részletes elosztása. A hadosztályraktár parancsnok terve kiemelten foglalkozik a rakodóerők biztosításának, elosztásának, az egyes gépkocsikra málházandó anyagok milyenségének és mennyiségének a kérdésével.

A két hadtápegység egy laktanyában, több fegyvernemi egységgel együtt van elhelyezve. Harckészültségbe helyezésük a magasabbegység riasztási rendszerén belül, a közvetlen egységek ügyeletes tiszt szolgálatán keresztül valósul meg. Ez a tény szükségessé teszi azt, hogy a központi riasztási rendszeren belül terveikben rögzítsék azon feladataikat, melyek az utaltságból adódnak, de emellett ki kell alakítani saját, önálló riasztási rendjüket is. Így a hadtápegységeknél a riasztás rendje dublizozott.

Téli időszakban a gépjárművek indítása előmelegítő lámpával tűzveszélyt rejt magában. Szükségessé vált az indítás módszerének felülvizsgálása, új eszközök alkalmazása. Ez a probléma, különösen az üzemanyag-tartály-töltő gépkocsiknál jelentkezett. Ennek kiküszöbölésére mindazon gépkocsiknál, melyek nem rendelkeznek beépített előmelegítő berendezéssel — ilyen a gépjármű állomány 55%-a — autóstarttal történő indítás módszerét alkalmazzák. Ez azonban nem zárja ki az előmelegítés szükségességét, így a tervekben az időjárástól — hőmérsékleti viszonyoktól — függően továbbra is biztosítani kell az előmelegítés időszükségletét.

A raktárakban tárolt készletek időre történő málházása nagy létszámú rakodóerő biztosítását teszi szükségessé. E feladat megoldása különös jelentőséggel bír, aminek oka az, hogy az egységek kiképzése új rendszer szerint folyik, s így a rakodóerők biztosítása — megközelítőleg 90—95 fő — időközönként más-más alegységektől történik. A változások naprakészségének fenntartása létkérdés, ezért naponta pontosítást igényel.

A laktanyában elhelyezett gép- és harcjárművek mennyisége a laktanyából történő kihajtás lehetőségeit befolyásolja. Ezt a problémát megoldotta a feszes és szervezett forgalomszabályozás. A hadtápegységek azon részei, melyek laktanyán kívül málháznak, és a kijelölt rakodóerők saját járműveikkel — páncélozott szállító harcjárművekkel — „zöld út” biztosítása mellett képesek a meghatározott időben a laktanyát elhagyni.

A nagy létszámú tartalékos katona időbeni fogadása, szükség szerinti beöltöztetése a mozgósítást végrehajtó csoport egyik feladata. E feladat végrehajtása azért nagy volumenű, mert a két egységhez a rendszeresített tiszti állomány 2—3, a tiszthelyettesi állomány 4—5, a legénységi állomány 59—62⁰/₀-a vonul be mozgósítás esetén. A bejövő állomány szervezett fogadása, elosztása érdekében a fogadó csoport békében meglévő állományát 5 fő polgári személlyel erősítették meg. Ez lehetővé teszi azt, hogy a békében meglévő állomány más fontos feladat ellátására kerüljön beosztásra.

A nagy mennyiségű gépjármű — az össz gk.-állomány 48—52⁰/₀-ának — zavartalan átvételét 5 bizottság végzi. Egy-egy bizottságban 1 fő tisztt és 2 fő polgári személy tevékenykedik. Óránként 5—5 db gépkocsi megbízható átvételét képesek végrehajtani. Az összes gépjármű átvételének időtartama viszonylag rövid, 5 óra. Ezt a munkát segíti az a körülmény, hogy a gépjárművek átvétele a laktanya mellett települt „Volán” telephelyen történik. Az átvett járművek útbaindítását a laktanya telephelyére és a málházási helyekre a szakaszparancsnokok eszközlik. A járművek kiegészítő hajtóanyaggal, sánchezszámokkal és egyéb anyaggal történő feltöltése a gépkocsi telephelyen, illetve a rakodóhelyeken történik.

II.

A mozgókészletek két lépcsőben történő málházásának és szállításának tapasztalatai

A végrehajtott változások következményeként a hadosztályraktárak készleteinek mennyisége 80—100 tonnával megnövekedett. Az elszállítandó anyagok össz mennyisége mintegy 650—700 tonna, raksúlykihasználási mutató figyelembevételével 850—900 tonna, ebből a szilárd anyag 70—80⁰/₀, a folyékony anyag 20—30⁰/₀. A gépkocsi szállító zászlóalj gépjárműveinek névleges teherbírása (technikai raksúlykihasználási mutató nélkül) 800—880 tonna. Az elszállítandó anyagok össz mennyisége és a névleges teherbírás azt tükrözi, hogy a mozgóanyag-készletek szállíthatósága biztosítva van. Ez azonban csak viszonylagos, mert ha a kijelölt „Volán” vállalat kisebb kapacitású gépjárműveket biztosít, vagy a bevonult gép-

járművek technikai mutatója csökken, akkor annak megfelelően csökken a zászlóalj szállító kapacitása is.

A gépkocsi szállító zászlóalj gépjármű-állományának nagy része — az összes gépjárművek 48—52%-a — mozgósítás esetén vonul be. Ez alapvetően meghatározza a magasabbegység hadtáptörzsének tervező tevékenységét, s rákényszerül arra, hogy a hadosztályraktárakban tárolt készleteit két lépcsőben szállítsa el, a fontossági sorrend figyelembevételével.

Az anyagok terjedelme, csomagolásának módja, a különböző szigorítások kihatással vannak a gépjárművek málházhatóságára, a raksúlykihasználásra. A gyakorlati tapasztalatok alapján az anyagok összesített raksúlykihasználási mutatója a szállító zászlóaljnál 85%-os. Megosztásban: a szilárd anyagoké 74, a folyékony anyagoké 96%-os. Ezek a mutatók összességében megfelelők, elfogadhatók. Vannak azonban olyan anyagok, melyeknél a raksúlykihasználási mutató értéke alacsony. Ilyenek: a rakéta páncéltörő lőszer (34%), a páncélos és gépjármű anyag (68%), a ruházati, a politikai-nevelési anyag (50%), a fegyverkarbantartó anyag (60%). Bizonyos mértékben csökkenti a gépkocsi szállító zászlóalj szállító kapacitását az is, hogy több gépkocsit egyéb helyekre kell adnia. Például: a magasabbegység által létrehozott ellenőrző-átengedő pontok részére 3; a szállítószázadok anyagainak szállítására 1—1, összesen 3; a magasabbegység hadtáp vezetési pont komendáns anyagainak szállítására 1; a személynégyi, pénzügyi és szerv. kieg. személyi állományának szállítására 1; a technikai zárórészleg részére 1; összesen 8 db gépkocsi. Igaz, hogy ez a mennyiség nem nagy, de ha felszabadulna, az első lépcsőben mintegy 24 tonnával több, amúgy is nagy fontossággal bíró lőszer szállítását biztosítaná. E probléma végleges lerendezése, állománytábla-módosítás nélkül nem megoldható.

A harcükszültségi feladatok végrehajtásának egyik alapfeltétele az időben végrehajtott málházás. Ennek érdekében szükséges az optimális létszámú rakodóerő meghatározása, melyet nagymértékben behatárol a rakodóállások száma, a felmálházandó anyag mennyisége és az idő. A hadosztályraktárak készleteinek málházása meghatározott normaidőn belül végrehajtható. Ennek igazolására kívánjuk megemlíteni, hogy az első lépcsőben elszállítandó lőszer 14 rakodóálláson 120 perc alatt 54 fő képes felmálházni. Az átlagos rakodási idő kézierővel gépkocsinként 20 perc, mely figyelembe véve a jelenleg érvényben levő rakodási időnormákat, jó teljesítménynek számít.

III.

A gépkocsi szállítózászlóalj törzs és a hadosztályraktárak parancsnoka közötti együttműködés területei az állandó készenlét, valamint a harcükszültségbe helyezés és mozgósítás időszakában

A két hadtápegység, funkcióját tekintve a magasabbegység raktári anyagainak tárolására, illetve azok szállítására hivatott. Feladataik végrehajtása során sok a kapcsolódó terület, melynek eredményes megoldása csak koordinált együttműködés kialakítása után valósulhat meg. A be-

mutatót végrehajtó hadtápegységeknél az együttműködési területek a következőkben jutottak kifejezésre:

— a harcckészültségi tervek kidolgozását, a feladatok begyakorlását, a napi pontosítási feladatokat együttesen végzik;

— a mozgósításra lebiztosított tartalékos állomány kiképzését, a lebiztosított gépjárművek átvételét esetenként közösen hajtják végre;

— a két alegység gépjárművei egy közös telephelyen vannak elhelyezve, így a telephely szolgálatot, a karbantartási munkákat, harcckészültségi feladat végrehajtása esetén a járművek indítását közösen végzik;

— a hadosztályraktárak járműállományának hajtó- és kenőanyagokkal való kiszolgálását, az esetleges javítási munkákat a gépkocsi szállító zászlóalj kiszolgáló szervei biztosítják, mert ilyen apparátussal a hadosztályraktárak parancsnoka nem rendelkezik;

— az állandó készenlét időszakában az általános katonai-harcászati alakai, a szakharcászati foglalkozásokat, a szakharcászati gyakorlatokat együttesen vezetik le;

— a hadosztályraktárak személyi állományának élelemmel történő ellátását adott alkalmazás esetén a gépkocsi szállító zászlóalj élelemellátó raja biztosítja, mindaddig, amíg a hadosztályraktárak ilyen jellegű kiszolgáló szervei mozgósítás után megalakulnak;

— a két hadtápegység törzse, a hadtápbiztosítási feladatok eredményes végrehajtása céljából az előrevonások alatt egy oszlopban, rendszerint egymás mögött mozognak, elhelyezési körletben egymás közelében települnek. Ilyen megoldás lehetővé teszi azt, hogy a magasabbegység hadtáptörzsetől kapott feladatokat időben és összehangoltan tudják végrehajtani. Ez a megoldás indokolt azért is, mert a hadosztályraktárak parancsnoka híradó eszközzel nem rendelkezik, így a felülről jövő parancsokat legtöbb esetben a szállító zászlóalj hírrendszerén keresztül kaphatja meg;

— a hadosztályraktárak állományában függetlenített politikai munkások nincsenek, s ezért a politikai munka feladatainak végzéséhez a gépkocsi szállító zászlóalj politikai apparátusa segítséget nyújt.

IV.

A hadosztályhadtápellátásba történő beavatkozásának lehetőségei a harcckészültségbe helyezés és mozgósítás függvényében

A magasabbegység alkalmazása esetén a hadtáptörzs és a hadtápalgységek egyik alapvető feladata a csapatok által felhasznált készletek időbeni utánszállítása, azért, hogy ezzel megteremtsék a sikeres harctevékenység további anyagi feltételeit. A hadosztályhadtápellátás beavatkozási lehetősége attól függően, hogy volt-e veszélyeztetettségi időszak vagy nem, változó. A bemutató foglalkozáson a feszítettebb helyzetből indultunk ki.

Ilyen körülmények között a hadosztály hadtápalgységeknél nincs lehetőségük arra, hogy a mozgósítás befejezését megvárva teljes állománnyal és anyagi készletekkel vonuljanak el. Ebben a helyzetben a magasabbegység hadtápellátója a békében élő és meglévő technikai eszközeivel

anyagainak csak egy részét képes emelni és elszállítani. A hadosztályraktárak anyagi készleteinek mennyisége százalékban kifejezve az alábbiak szerint alakulhat: (a szám adatok az előírt „MZ” készletekhez viszonyítva)

Fsz.	Anyag megnevezése	Elszállított készlet % -ban	
1.	lőszer	lövész	100
		tűzér	100
		sorozatvető	100
		rakétapáncéltörő	100
		aknavető	85
		páncéltörő	80
	harckocsi	30	
2.	hajtó- ag.	benzin	100
		gázolaj	38
		kenőanyag	60
3.	pcgk. anyag	20	
4.	híradó anyag	70	
5.	térképanyag	100	
6.	első lépcsőben elszáll. ag.	35%-a az összes klt.-nek	

Ismerve a hadosztályraktárak által előírt mozgókészletek mennyiségét, a táblázat alapján megállapítható, hogy az első lépcsőben elszállított anyagi készletekből képes utánszállítási feladatot megoldani az alábbi mértékben:

— amennyiben a lövészlőszer várható fogyása 0,8 javadalmazás az első harcnapon, abban az esetben a hadosztályhadtáp képes az első lépcsőben levő gépkocsizó lövészezredek által felhasznált készletek 35%-át kiegészíteni;

— a páncélozott szállító harcjármű géppuskák napi fogyasztását 1 javadalmazásnak véve alapul, az anyagutánszállítás lehetősége az első lépcsőben levő gépkocsizó lövészezredek részére az összes fogyasztás 30%-ban biztosítható;

— a hadosztályraktárak tüzérségi lőszerkészlete a várható napi felhasználás 15—20%-os utánszállítását biztosítja;

— rakétapáncéltörő lőszerből az első napon felhasznált készletek kiegészítése mintegy 40%-ban lehetséges;

— a páncéltörő lőszer utánszállításának lehetősége igen minimális. A hadosztály páncéltörő osztály várható felhasználását figyelembe véve — mely 1 javadalmazás körül alakulhat — a kiegészítés mértéke az az össz-fogyasztásnak csak mintegy 20%-a lehet;

— a harckocsi lőszer utánszállítására ugyancsak kevés lehetőség van. Az első lépcsőben ténykedő gépkocsizó lövészezredek harckocsi zászlóaljai részére a várható fogyás 40—50%-a utánszállítható a raktár készleteiből;

— légvédelmi lőszerből utánszállításra nincs lehetőség;

— a harc- és gépjárművek által felhasznált hajtóanyag kiegészítése — figyelembe véve azt, hogy a csapatok készletei elég magasak, sőt ki-

egészítő készlettel is rendelkeznek — a beavatkozás szükségessége csak a második napon jelentkezik;

— az első lépcsőben elszállított páncélos és gépjármű anyagok a meghibásodott járművek kisjavításához szükséges anyagokat 2—3 napra biztosítják.

A második lépcső előrevonása — mely a teljes harcalkészültség elrendelése után tizenkét órával következik be — bizonyos mértékig javítja az anyagutánszállítás lehetőségeit. A felzárkózott második lépcső anyagkészletei százalékban kifejezve az alábbiakat mutatják:

Fsz.	Anyag megnevezése	A kiszállított mennyiség % ^o -ban
1.	lőszer aknavető páncéltörő légvédelmi harckocsi	15
		20
		100
		70
2.	hajtó- ag. gázolaj kenőanyag	62
		40
3.	élelem	100
4.	páncélos és gépjármű ag.	80
5.	műszaki anyag	100
6.	vegyivédelmi anyag	100
7.	híradó anyag	30
8.	ruházati anyag	100
9.	fegyverkarbantartó anyag	100
10.	pol. nev. anyag	100
11.	az összes anyagmennyiség 65 ^o / _o -a	

A táblázat adatait vizsgálva látható, hogy a hadosztályhadtáp beavatkozási lehetősége javul:

— a légvédelmi lőszer utánszállításának lehetősége napi 1,2—1,5 javadalmazás fogyás függvényében, a légvédelmi tüzérezred viszonylatában az összfelhasználás 15—20°/_o-a lehet;

— harckocsi lőszerből a beavatkozás mértéke 0,8 javadalmazás napi fogyás függvényében — az elsőlépcsős gépkocsizó lövészeszerek, valamint a harckocsi ezred részére — 40—50°/_o-os lehet;

— a gázolaj mennyisége elegendő ahhoz, hogy az első lépcsőben harcoló gépkocsizó lövészeszerek és a harckocsi ezred első napi fogyasztása kiegészítésre kerüljön;

— az élelemanyag a hadosztály csapatai kétnapi szükségletét biztosítja;

— a páncélos és gépjármű anyagok mennyisége lehetővé teszi az első, második harcnapon meghibásodott kis- és középjavítást igénylő járművek anyagszükségleteinek biztosítását;

— az utánszállított műszaki anyag biztosítja a hadosztály mozgó záróosztag és egy gépkocsizó lövészezred robbanóanyaggal és különböző aknákkal való egyszeri feltöltését;

— egyéb anyagokból a beavatkozás lehetőségei kis volumenűek.

Összegezett következtetésként megállapítható, hogy a magasabbegység alkalmazása esetén, a csapathadtáp készletei a lőszeranyagok kivételével az első harcnap várható fogyásának kiegészítését lehetővé teszik. A lőszer előjáró által történő biztosítása már az első harcnapon szükséges. Ennek feltételei véleményünk szerint biztosítottak a laktanyákban visszahagyott, a határmenti bázisokon felhalmozott, kirakó állomásokra kiszállított anyagkészletek igénybevételével.

Cikkünkkel alapvetően az volt a célunk, hogy a hadtápegységek harc-készültségbe helyezésének és mozgósításának egyes kérdéseit kielemezve tapasztalatainkat közreadjuk.